

**CENTENARI
D'ERA MÒRT DE
MOSSEN
CONDÒ
SAMBEAT
1867-1919**

**Conferències de Mossen Jusèp Amiell Solé
sus Mossen Condò**

*CENTENARI DERA MÒRT DE MOSSEN CONDÒ SAMBEAT
(1867-1919)*

Conferéncies de Mossen Jusèp Amiell Solé
sus Mossen Condò

Edite: Conselh Generau d'Aran
Autor: Mn. J. Amiell Solé
Il·lustracion: Thor Sanabria
Dessenh: Photofloc
Impression: Gráficas Alós S.L
Departament de Cultura e Lengua

VIDA E ESCRITS de Mn. JUSÈP CONDÒ SAMBEAT

29 març 1876, nèish en Montcorbau
Estudis en Seminari de La Seu: 3 ans filosofia, 3 teologia, 2 morau
24 junh 1891, ordenat caperan
14 agost 1891, vicari de Sallent de Montanisell
14 agost 1893, regent de Gabassa
17 noveme 1896, econòm de Moror
31 mai 1905, econòm de Gessa
1 agost 1910, rictor de Salardú
1 mai 1915, rictor de Bossòst
5 agost 1919, morís en Bossòst
1892 Sòci e delegat deth "Centre Excursionista de Catalunya"
1913 Collaborador der "Institut d'Estudis Catalans"
1916 Adjunt ar "Institut d'Estudis Catalans"

Òbra literària de Mn. Condò Sambeat

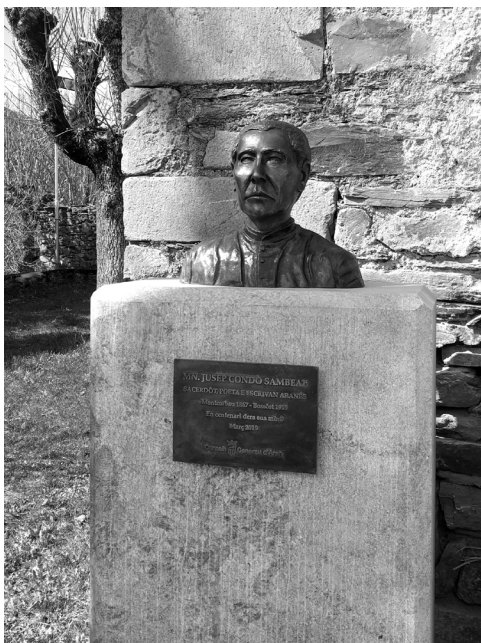
1891 "Mòn primer ram". Poèma, "Butlletí Oficial Bisbat Urgell"
1891 "¡Mai més!" Poèma. Diari "La Prensa". Lhèida 1912
1892 "La vida d'una mare". Poèma, premiat en Lhèida.
Academia Mariana
1893 "Lo millor pagès", poèma. Felicitació al Dr. Isidro Casañas
1893 "Lo Sol d'Espanha", Poèma, premiat en Lhèida. A. M.
1894 "Catalunya". Poèma. Prèmi Foment Català de Sans. Desconeishut
1896 "Tradicions i costums de Gabassa". Butlletí Excur. Catalunya.
Volum VI
1896 "Tradicions i costums de la Val d'Aran", Centre Excur. Catalunya.
Volum VI
1896 "La festa de l'Acadèmia". Poèma, premiat en Lhèida. A. M.
1896 "Maria als pecadors", Poèma, premiat en Lhèida. A. M.
1896 "Sermó sobre el Sag. Cor"; "Agonia a Getsemani".
Premiat ena Seu d'Urgell. Desconeishut
1897 "Poema al seu amic D. Angel Feliu", de Tremp. Desconeishut.
1897 Nòtes "El Pabordat de Mur"; manuscrit, sauvat ena Biblioteca
Nacionau de Catalonha.
"Notes història La Seu d'Urgell": Manuscrit, sauvat ena Biblioteca
N. de Catalonha
1897 "La Cort de la Immaculada". Poèma Menció honorífica A.M.
1898. "Flors velles", pròsa. "Costums i llegendes; "Conca Tremp. Centre
Exc. Catalunya Lhèida a Maria Santíssima", poèma, premiat en
Lhèida. A. M. "Noguèra Palharsa", poèma aranés, prèmi dera

Càmara Oficial Comerç, Lhèida
1900? "Goigs i música a la Mare de Déu dels Desamparats",
Montcorbau.
"Catecisme breu". Revirat ar aranés. Manuscrit, 29 planes
1909 "Sant Josep Oriol", poèma, premiat ena La Seu d'Urgell
1911 "Novena a la Santa Creu de Salardú". 36 planes
1912 "Era Val d'Aran", poèma, premiat en Círculo Mercantil de Lhèida
1913 "Les dues ciutats". Poesia. Certamen literari, La Seu d'Urgell
1913 "Cantos al Valle de Aran", Ueit legendes-istòries. La Prensa,
Lhèida, 235 planes
"La Virgen del Pilar". Novèlla cuerta. La Prensa, Lhèida
1913 Sies poèmes, publicadi en "La Prensa" de Leida: "La Immaculada",
"Dos miracles".
"La reina captiva", "La Verge a sos devots", "La Mare de Deu de
Butsenit".
1914 "Escuela de Perfeccion sacerdotal". Òbra escrita en Moror. 376
planes
1914 "Causas y efectos de la guerra" poèma. La Prensa.
1914 "Sobre Alejandro Magno". La Prensa
1914 "Impresiones de una visita a Lourdes". Al obispo Joan Benlloch
1915 "Era Maladeta". Poesia, aranés. Prèmi extraordinari Jocs Florals
de Barcelona
1916 "La Santísima Virgen en los evangelios", pròsa, premiat en Lhèida A.M.
"Poema d'amor", poesia premiada, Certamen Palamòs (desconeishuda)
Tres cançons musicades per Mn. Condò: "Era caritat",
"Er aumoinaire", "Luenh dera pàtria"
1919 Dus poèmes, començadi: Eth secret deth Portilhon", "Era Missa",
desconeishudi
1892-1919 Epistolari de Mn. Condò, 34 cartes personaus.
1905: "Qüestionari sus er aranés". Institut d'Estudis Catalans
1905 "Esbós de Gramàtica". Institut d'Estudis Catalans
1905 "Vocabulari aranés", 18 caiers. Horaviat en bèth archiu de Lhèida?

Escrits en aranés, premiadi, quauqu'uns, enes hèstes literàries dera "Escolo deras Pirineos" e publicadi en libre: "Era isla des diamants":

"Era Isla des Diamants" - "Sang nòble e sang deth pòble" - "Era caritat" - "Condes cuerts" (6) - "Dues costums araneses" - "Eth ser de mieja Net" - "Era Maladeta" - "Era lengua aranesa" - "Era milhor flor" - "Era cunhèra" - "Era Val d'Aran" - "Ath dauant deth Sant Crist de Salardú" - "Es aranesi" - Victòria des aranesi er an 1597" - "Era veu deth canpanau" - "Cartes d'un hilh a sa mare" - "Luenh dera pàtria" - "Cançon dera Garona" - "Cançon dera Noguèra Palharesa" - "Era net de Sant Joan" - "Eth pastor as estrelhes" - "Eth darrèr cant der om" - "Oraci a Mecenes" - "Ena mòrt de Pèrre Sarrieu" - "Letra de Condò a Bernard Sarrieu" - Traduccion en castelhan d'ua part dera Pirineido, de Bernard Sarrieu.

Eth 22 de març de 2019, en Montcorbau, eth Conselh Generau d'Aran placèc un bust de Mn. Jusèp Condò Sambeat ath cant dera glèisa. Se li hè un aumenatge damb motiu de complir-se es 100 ans dera sua mòrt. Inície er acte Elisa Ros, encargada de patrimonèi deth Conselh. Presente eth bust era escultora Glòria Corona, explicant eth procès qu'a seguit entà hèr era òbra.

Parlament ena glèisa de Montcorbau 22 de març de 2019

Mgfc. vicesindic. Plan illustre alcalde.

Non podia negar-me a parlar de Mn. Condò Sambeat. Hè fòrça ans qu'era sua persona e era sua òbra literària m'an interessat, coma a toti es aranesi, e jo, ath delà d'ua admiracion peth sòn gran trabalh literari, li è ua veneracion en conéisher era sua mesura umana e espirituau, sustot en poder liéger, non è massa temps, pròp de 40 cartes, non cuertes, cartes confidenciaus e privades, qu'eth escriuec ath sòn conselhèr o pare spirituau, ath Dr. Lino, que siguec eth sòn formador, rictor deth seminari, professor, e tanben, secretari dera cúria deth bisbat; en aquestes cartes vedem coma ère Mn. Condò en sòn mon personau o intim.

Non parlarè en aquesti moments d'aquestes cartes, ne dera òbra literària de Mn. Condò, que per ua auta part ei çò mèis important entà nosati. M'an suggerit qu'ac dèisha tara conferéncia qu'aurè de hèr eth dia deth Libre e hèsta de Sant Jòrdi, en Vielha, e non conven repetir-me. Aciu parlarè, tanpòc pogui èster long, de Mn. Condò Sambeat, deth sòn pòble de Montcorbau e dera sua familha, que l'acompanhèc tota era vida, e dera sua neboda Soledad (Solita) que l'ajudarie tanben ena sua òbra literària. Sabem que toti, en bona part, èm aquerò qu'era familha e eth pòble dera enfança mos an dat. E aué Mn. Condò torne tath sòn pòble damb eth bust que vosati e Glòria Corona li auetz hèt.

Auem de díder, qu'en rebrembar-lo aué, as cent ans dera sua mòrt, non a estat mai desbrembat ena Val d'Aran. Ja sies ans dempús dera sua mòrt, er an 1925, en Les, li hèn un aumentage, laguens d'ua setmana

culturau aranesa. En era se rebrembe a Mn. Condò, per part deth sòn amic gascon Bernard Sarrieu e per part deth secretari der Atenèu de Lhèida, Álvarez Pallas, que heren uns parlaments e qu'un d'eri repetís dempús en Lheida.

Damb era guèrra e era postguèrra, fòrça causes identitàries dera Val d'Aran demoren silenciades, e tanben Mn. Condò, encara que non desbrenbat deth tot. Atau, en un dia dera província que celebrèren ena Val d'Aran er an 1968, era Deputacion de Lhèida, met ua placa ena casa a on neishec Mn. Condò, antica casa Antòni, aué casa Puig. Met era inscripcion, en castelhan: "Al poèta Josep Condò Sambeat, sacerdote, que supo cultivar con amor filial su lengua aranesa".

Er an 1982, eth bisbat d'Urgell declare a Mn. Condò òme illustre dera Glèisa d'Urgell. Se li hè un aumenatge e eth sòn retrat ei metut ena sala grana dera Casa del Bisbat. Er an 1990, er archiprestat d'Aran li hè un aumenatge en Bossòst a on i parlen diuèrses persones e se dignifique era sua hòssa en cementèri. Er an 1999, era Acadèmia Lacaze de Luishon li hè aumenatge ena catedrau de Sant Bertrand de Comenge.

En aguesti tres actes poguí jo hèr-me present, e parlar de Mn. Condò. Ei per aço qu'aué en Montcorbau, non poguí negar-me a díder ues paraules, maugrat que, dada era mia edat, dilhèu milhor que un aute mès joen auesse hèt aguest parlament.

Parlem en prumèr lòc dera familha de Mn. Condò, ja qu'ua familha e tanben un pòble, mèrquen tostemp era persona, e an ua incidéncia ena vida de cada un. Ena casa Antòni de Montcorbau èren 5 germans; un moric ar an de nèisher. Maria ère era prumèra, cinc ans mès grana que Mn. Condò; dempús, Francesc, e Isabèl, era darrèra.

Qué siguec d'aguesta familha? Ne parlam ja qu'aueren ua incidéncia ena vida de Mn. Condò. Era germana grana, Maria, se maride en Vilac damb Francesc Nart, de casa Condessa. An dus hilhs Justo e Soledad (Solita). Mès, neishut eth prumèr, se'n van de Vilac, seguraments entà França, e ben lèu, as quate ans de maridada, Maria, rèste veuda, damb dus mainatges fòrça petits. Ei eth moment, que Mn. Condò, damb 26 ans, se'n va de regent (rictor) entà Gabassa, dempús d'estar dus ans en Sallent de Montanisell, coma vicari. Gabassa, un pòble entre Purroi e Peralta de la Sal, ena comarca dera Litera. Toti sabem a on ei Purroi, ja que i passam soent quan vam entà Lheida. Un pòble naut en serrat, abandonat, e reedificat baish ath cant dera carretèra, a on aguesta comence ua longa rècta, damb un crotze que va tà Gabassa, a uns 6 quilomètres.

Ei alavetz, er an 1893, qu'es pares de Mn. Condò, era germana veuda damb es dus hilhs petits, Justo e Solita, e era auta germana Isabèl, 6 ans mès joena, que se'n van a víuer damb Mn. Condò. Toti plegadi, ua familha de sèt persones; massa, mès eth se'n hè responsable. En ua rictoria miei des-heta, qu'a d'apariar e se'n harà un tip. Ac vedem enes sus cartes ath bisbat, ath sòn conselhèr o confident, Dr. Lino; demane sòs, e les ac dan, damb era condicion qu'eth pòble i mete es vediaus. Non li serà facil, ja qu'un òme influent en pòble un dia li ditz que sí e un aute dia que non. Er alcalde li ditz que sí, mès tanben hig, s'aqueth òme, eth capitòst, infoent en pòble, non ac ve ben, va a èster dificil. Atau ditz en ua des cartes ath bisbat: "*Ara compren que el que se les ha amb el comú se les ha amb ningú*"; e parlant dera rictoria ditz, sense pèrder er umor: "*He de deixar la porta del carrer oberta durant la nit, ja que hi ha un jornal de feina per tancar-la*". Es sèt persones viuen en aquera casa miei des-hèta. Jo, ditz, è apariat eth losat e era balcoada.

En Montcorbau i demoraue eth sòn germà Francesc. Mès se li creme era casa, e seguraments se'n va tà França. Non sabi arren mès d'eth. Era casa Antòni ei crompada pera antica casa Puig, qu'ère ath cant d'aquera.

Era germana petita, Isabèl, sies ans mès joena que Mossen, coma ditz en ua des cartes ath bisbe, se delís entà èster monja de clausura e auie tustat en quauque convent de monges carmelites, mès non l'acuelhen, ja que non podie pagar era dòt, e Mn. Condò demane ath bisbe que li sigue dispensada era dòt e non se'n ges. Mès tard entre en un convent o congregacion de monges, non de clausura, era Sda. Familha d'Urgell, dedicades ar ensenhamet e ath servici des malauts.

Parli des cartes de Mn. Condò, inedites, les poguérem trobar en archiu deh Bisbat - pròp de 40 cartes- qu'un amic que trabalhau en archiu me passèc hè uns ans e ara è transcrit. Son cartes confidenciaus, cartes qu'eth escriuie ath sòn conselhèr, en qué li va explicant eth dia a dia enes sues parròquies, damb eth trabalh coma caperan, es sòns escrits, era relacion damb es persones, es problèmes qu'auie, era sua manca de sòs. En ua carta li ditz, damb umor o fina ironia, escrita quan ère en Moror, "*Em toca estalviar, quedar malament amb molts i morir endeutat, no tenint-ne prou per mantenir a mos pares malaltissos i demés familiars, com en conseqüéncia estic obligat... Miri si estic apurat que tractava de vendre los premis guanyats amb mes poesies, però no sé a qui*".

Maria, veuda, acompanyèc a Mn. Condò tota era vida e morís en Barcelona en 1947, as 83 ans; damb era i viuec era sua hilha, Solita.

Eth prumèr hilh, Justo, adolescent, dempús d'estudiar en Lhèida, preparat peth sòn oncle entà començar eth bachelierat en Lhèida, quan Mossen ven tà Gessa, Justo torne tà Vilac entà èster pagés, damb et sòn pair-sénher patèrn; mès morís as 16 ans. Damb ua causa susprenenta, trapè eth sòn testament ena parròquia de Vilac, que hec quan auie 15 ans; ère fòrça malaut, e dat qu'ère ereu pes capítols matrimoniaus des sòns pares, namente ireua a sa mare, e dat eth cas que sa mare non podesse eiretar, ara sua germana Solita. Aquesta siguec mèstra e directora d'un collègi en Barcelona, pròp dera Sagrada Família; parli d'era ja que sauvaue papèrs de Mn. Condò, de quan moric en Bossòst. Ac sabi perque Joan Coromines, eth filològ, en ua visita que li hi en Barcelona, quan revirèrem ar aranés era Missa er an 1975, damb Mn. Joan Caseny e quauqui aranesi, en Bossòst a on jo era, li portè eth trabalh tà que ne hesse ua reflexion. Siguec fòrça atent ara mia visita, parlant-me en aranés, e ben lèu mos envièc sies planes damb eth sòn judici e conselhs entà escriuier en aranés. Me parlèc damb empatia e veneracion de Mn. Condò e me dídec, qu'eth trabalhèc era sua tèsi doctorau damb uns caièrs qu'era neboda de Mn. Condò, Solita, li auie deishat, en qué i auie coma un diccionari de paraules araneses que Mn. Condò auie recuelhut e analisat. Quan Joan Coromines, damb motiu dera guèrra der an 1936, s'exílie en Argentina, e en Estats Units, torne aguesti caièrs ara neboda, e quan torne tà Catalonha, enes ans 50, s'interèsse de nau per aguesti quadèrns de Mn. Condò, e era neboda li ditz que les auie entregat a un archiu de Lhèida. Mès non sabem quin, per ara non s'an trapat.

Mn. Condò dèishe Montcorbau en hèr-se caperan er an 1891. Sauvam ua poesia titulada "MAI MÉS", der an 1889. Sap que non poirà vier massa tà Montcorbau e ei coma ua despedida: *"Passaren d'una infància los somnis mès formosos..."* Ua enfança que non tornarà. *"Mai mès"* va repetint en aquera poesia plea de engüeg o malenconia.

Ath delà d'aguesta poesia mos a deishat es gòis dera Mare de Diu des Desamparats, qu'escriuec quan ère en Moror, cap ar an 1900, quan heren era capèla. L'ac demanarie eth rictor dera parròquia, Mn. Policarpo de Miguel, de Vilac, que batièc a Mn. Condò e estèc en Montcorbau mès de 40 ans e l'acompanhèc lèu tota era vida. Ditz enes gòis que cantam cada an eth dia deth pelegrinatge: *"Si València va donar-vos un formòs i ric palau - també vol entronitzar-vos el pòble de Montcorbau - puig que d'ell sou Senyora - els seus fills seràn salvats"*.

Tornant ara tath curriculum de Mn. Condò, en èster ordenat caperan, dempús d'èster vicari en Sallent de Montanisell dus ans, se'n va

tà Gabassa, coma rictor. Era sua casa serie coma ua isla aranesa de sèt persones a on se parlaue er aranés. AQUIU escriu legendes o istòries dera Val d'Aran que li son publicades ena revista deth *Centre Excursionista de Catalunya*, deth quau ei sòci e delegat.

Mn. Condò, dempús de Gabassa, demorèc 9 ans en Moror de la Conca; aqui moric sa mare, Francesca. En Moror, non pogui alongar-me, trabalhèc fòrça cuedant era vida cristiana dera gent e escriuent sense parar, coma ditz enes sues cartes. Eth sòn amic e confident Dr. Lino, a qui escriuie, morís er an 1901 e ja non seguissen es sues cartes. Ara adreçarà quauqua carta, mès oficiau, ath bisbat.

Er an 1905 ven tà Gessa damb sa pare, era sua germana e era sua neboda Solita. Gessa, Salardú, Bossòst; sonque rebrembam ua scèna de quan ère en Gessa, recuelhuda en libre Crònica de casa Lobató de Gessa, que hè un gran elògi de Mn Condò; aqui explique qu'un dia era germana cercaue en miei dera ròba e Mn. li demane: *"Qué cerques?. Ua camisa, li respon. Non la cerques, ditz mossen, l'è dat a un praube que non ne portaue."*

En Bossòst moric eth 5 d'agost der an 1919 e aqui ei enterrat. Auem dignificat era sua hòssa per dusau viatge. Ac auie hèt Mn. Joan Caseny e er archiprestat dera Val d'Aran; mès i meteren pèira arenisca e s'auie enlordit fòrça, Ara, er an 2011 i metèrem ua creu, damb era sua base de marme blanc, de s banhs d'Arties, pèires sobrantes enes cementèris de Garòs e d'Arròs e i metèrem ua labada a on i é escrita aquera poesia de Mn. Condò: *"Era caritat"*, musicada per eth madeish; *"Ua rosa polida ei era caritat - en cor de Diu neishuda - en mon s'a tresplantat. Er òme que la plante laguens deth sòn doç còr - ath cèu de plaser encante - tath mon ei un tresòr"*. Ua dignificacion que costèc 1200 euros e aué vos ac pogui díder, siguec pagada ua bona part damb eth sobrant des pelegrinatges ara capèla des Desamparats. Me semblèc qu'ac podia hèr; Montcorbau li dèc era vida e Montcorbau l'aunore ena sua hòssa. Mn. Condò s'ac mereishie.

E voi acabar damb un escrit, resumit, de Mn. Condò, que parle de Montcorbau e d'aguesta glèisa a on èm aué, rebrembant eth dia de Nadau. *"Jo auia dètz ans. Auie hèt un dia bèth e se preparaue ua net deth madeish tròs. Es gojats e gojates vien a cauhar-se en casa nòsta, e aquera sala ère un cèu d'alegría. Es grani amanissen era pasta tàs crespèths. Es mainatges preparaue es chicaderes tà tirar tiros ena glèisa. Jo preparaue era Missa Regalis de Dumont. Serie eth prumèr viatge que cantaria damb*

es òmes en còro. Ena missa me meteria ath miei coma un rei. I auec chicaderes ena Missa de mieja net. e a jo me'n toquèc ua, que me hec a plorar...Mès ena Missa grana deth maitin de Nadau, eth rictor mos les prenec totes". Pòt ben ben èster qu'es òmes lo convidèssen a cantar damb eri, ja que Mn. Condò, ath delà de pòeta, ère music.

Gràcies a toti; ath Conselh Generau d'Aran per aguest aumenatge; ara escultora, Glòria Corona. Damb aguest bust, damb era sua cara, Mn. Condò torne a auer ua preséncia, ua vida virtuau, en sòn pòble de Montcorbau. Auec ua vida cuerta, 52 ans, mès, damb era sua òbra se'n preparèc ua auta de mès longa ena sua Val d'Aran.

Torni a díder, gràcies a toti. Era vòsta preséncia aué en Montcorbau ei er aumenatge més vistós e propèr que mereish Mn. Jusèp Condò Sambeat.

(Ua mainada de Montcorbau, Arantxa Arró Garcia, acabe er acte recitant es tres prumères estròfes deth poèma de Mn. Condò Sambeat, !MAI MÉS!", signat en Montcorbau er an 1889 quan encara ère estudiant, poèma plen d'engüeg e malenconia, dauant d'ua enfança qu'a passat, escrit en lengua catalana, lengua fòrça estimada peth poèta.)

MAI MÉS !!

Passaren d'una infància los somnis més formosos,
los somnis que em donavan ales de Querubí,
passaren de ma vida los dies més flairosos,
en què en un mar nadava de mel de romaní.

Brises que m'hi gronxavan com tremola poncella,
¿On és de la innocècia l'hort que mai perd l'olor?
¿On son les flors que obrian ses calzes a l'abella
per rebre els dolços besos i dar-li suc del cor?.

Oh brises enyorades, que en eix jardí de gales,
eren les missatgeres que em duian somnis bells,
¿on son les aromes que duian vostres ales?
¿on son vostres murmuris i els càntics dels ocells?

Parlament en Conselh Generau d'Aran, 23 d'abriu de 2019

“MISSION COMPLIDA”

Mgfc. Sindic, Mgfc. Conselhèrs. Amigues, amics

Auem metut com a títol d'aguesta conferéncia “Mission complida”. Enes darrères raies escrites que sauvam de Mn. Condò, en ua carta adreçada ath sòn amic Bernard Sarrieu, 25 dies abans dera sua mòrt, met: *“Hè mès d'un an que sò malaut, e cerqui guarir-me enes aigües des Banhs de Tredòs. Me trapi sense fòrces tà liéger e escriuer arren, se Dieu non me'n da d'outes, s'aurà acabat era mission enes letres”*. Podem díder que Mn. Condò complic damb excelléncia era sua mission, sustot ena sua lengua aranesa, que mos a deishat escrita.

Dongui per auança es gràcies ar Airau dera Lengua deth Conselh Generau de poder parlar de Mn. Condò as cent ans dera sua mòrt, en aguest dia deth Libre, hèsta de sant Jòrdi. Gràcies per díder-me que jo parlèssa d'eth. Ei vertat que s'ac hesse ua persona mès joena serie mès agràit. Es persones qu'auem fòrça ans pensam massa qu'ac podem hèr tot. Ei vertat, hè fòrça ans qu'a jo m'a interessat era persona de Mn. Condò, e è entada eth ua admiracion e ua veneracion, sustot dempús de conéisher eth sòn epistolari o cartes sues, personaus e intimes qu'escriuie ath sòn conselhèr e confident eth Dr. Lino, en qué vedem era sua mesura umana e espirituau. Eth Dr. Lino Freixa siguec eth sòn rictor e professor en seminari e eth sòn conselhèr o confident.

En Montcorbau, eth dia 22d'abriu, en plaçar eth sòn bust, gràcies ath Conselh Generau, dauant dera glèisa deth pòble, parlèrem mès lèu dera sua familia, deth pòble de Montcorbau e un shinhau des sues cartes personaus e intimes. Era familia e eth pòble mèrquen tostemp era vida d'ua persona.

Aué, parlem deth mon culturau de Mn. Condò, deth sòn trabalh d'escrivan e poèta, seguint era sua vida. Damb uns 16 ans, dempús de

hèr tres ans de preparacion ena preceptoria de Vielha, se'n va tà La Seu. Qué èren es preceptories? Enes comarques qu'èren mès aluenhades de La Seu o deth seminari, es mainatges que pensauen en èster capelhans se preparauen pròp de casa sua. Aciu, en Vielha, era preceptoria ère ena Escòla de Gramàtica, entre er ajuntament e era glèisa. Les preparauen dus capelhans. En ua estadística der an 1903 i auie 12 estudiants ena preceptoria de Vielha e 7 en La Seu. En Vielha se hège ua prumèra seleccion, ja que non toti anauen entath seminari.

En La Seu, eth joen Condò se trape damb d'auti estudiants aranesi, un petit grop, mès entre eri n'i a dus, que seràn amics sòns e mos son coneishudi, e tanben se harien era competència enes sues abilitats literàries. Me semble qu'è de parlar d'eri; Agustí Puyol, neishec eth madeish an que Mn. Condò; hège eth madeish cors e siguec capelhan eth madeish an; Mn. Rafel Nart, de Vielha, tres ans mès joen, qu'es auti dus. Es tres sigueren estudiants, excellents, brillhants. De Mn. Nart è podut veir es qualificacions qu'auie quan acabaue era carrèra, e èren deth tot nautes.

Aguesti tres estudiants se trapèren en un ambient o centre d'estudis bon, per tres causes. Quan van tà La Seu, ven un bisbe nau, Salvador Casañas; met un rictor nau, professors nau. Eth rictor, atau coma eth bisbe, vien de Barcelona a on hègen de professors. Per ua auta part, en aqueri ans estreen eth nau seminari, que vedem aué, ua bastissa enòrma que costèc 20 ans entà hèr-la. Demoren 5 ans en seminari nau. Tot açò podie ajudar entà qu'eth nivèu academic siguesse naut e exigent tàs estudiants, sense auer de víuer en cases particulars de La Seu, ja qu'eth seminari vielh ère petit.

Per ua auta part, aqueri ans 1880-90 èren es moments dera Renaishença catalana, en qué ges ua colha d'escrivans ena lengua deth país; se hèn, cada an, es Jòcs Floraus de Barcelona, e tot açò arribaue enes seminaris, e es estudiants s'escauhauen en amor dera lengua catalana. Per ua auta part, Mn. Cinto Verdaguer, 20 ans mès gran qu'es tres estudiants, recebie prèmis enes jòcs floraus e escriuie es sues dues granes òbres *Era Atlàntida* e *Eth Canigò*. Serie coneishut e liejut. Tot açò harie a nèisher era vocacion poetica enes tres estudiants d'Aran, que destacauen entre toti es deth seminari, mès de cent estudiants grani.

Ac vedem en un concors literari que i auer en seminari d'aumenatge ath bisbe Casañas, que l'auien hèt cardenau; premièren sèt poesies, en latin, en catalan e en castelhan. Des sèt, tres èren des tres estudiants aranesi. Mn. Condò damb era poesia: "Mon primer ram", rebrembe Montcorbau, e comence atau:

*"Recordo de ma infància les fresques matinades
quan l'alba desbrinava los seus daurats cabells,
!que gaies les flors eran ab ells engarlandades! -
!los lliris que flairosos! !que formosos los clavells!"*

De Mn. Agustí Puyol, amic de Mn. Condò e poèta de grana inspiracion; en aquera serada literària presente un long poèma, inspirat ena Atlantida de Verdaguer. Parle dera sèrra deth Cadí, grana montanha que i a dauant de La Seu:

*"Quan veig ton front altívol, escalonant les serres,
recordo ets de fillada i nissaga de gegant;
tal volta endarrerida al deixar ells estes serres
digueren-te: Tu, quedat per mostra dels Atlants".*

A Mn. Agustí Puyol, eth bisbe, dempús d'èster de vicari un an en Ribes de Fresser, e dus ans de rictor en Bolvir, lo nomenete professor de Literatura en seminari. Moric fòrça joen, as 36 ans, ena Cerdanha. Non escriuec en aranés ja que pensi que non deuie vier massa tara Val d'Aran, ja qu'era mairia, pera part dera sua mair ère de Puigcerdà e aqui anarie entà passar es vacances. Escriuec fòrça causes sus era Cerdanha e aqui moric as 36 ans. Mos deichèc uns gòis, en catalan, tà Sant Joan de Toran.

De Mn. Rafel Nart, coneishem eth sòn curriculum e era òbra qu'escriuec sus era Val d'Aran: «Era princesa encantada», damb motiu dera venguda deth rei Alfons XIII tara Val d'Aran en 1924.

Digui tot açò perque un se da compde que Mn. Condò auer ua bona formacion umanistica, filosofica, coneishedor des classic grècs e latins. Ua cultura que cuedèc tota era vida. En un libre en castelhan qu'escrieurà entàs caperans «Escuela de perfeccion sacerdotal»; libre de reflexions espirituaus, les ac ditz, pensant qu'un s'a de méter ath dia tostemp: «*Por ventura saliste sabio del seminario? Allí no hiciste otra cosa que echar los cimientos de la ciencia, i aun Dios sabe cómo, y si no acabas el edificio. estudiando noche y día, esos fundamentos quedarán borrados en dos días*». Mn. Condò, en escriuer, se meterà en tot: poesia, novèlla, teatre, condes, narracion, musica e tanben reflexions espirituaus entàs capelhans.

Ei ordenat de caperan er an 1891 e destinat coma vicari en un petit pòble, Sallent de Montanisell, coma passaue damb toti es caperans joeni. Aquíu escriu un long poèma de mès de 2000 vèrsi, premiat en Lhèida: “La vida d’una mare”. Parle dera Mair de Diu en lenguatge poetic.

Mès enes dus ans, que demorarà en Sallent li ges un petit problèma, que tada eth serà fòrça gròs. Eth pòble auie hèt ua bassa tath vicari entà adaiguar eth uart, damb eth dret de préner era aigua d’una petita hònt. Un vesin, dilhèu vedent era joenesa deth vicari e era sua bondat, li pren era aigua e li vuede era bassa e l’amenace. Açò li trinque eth còr; en ua longa carta ac explique ath bisbe e acabe dident-li que dilhèu serie melhor anar-se’n tà un aute pòble.

Eth bisbe li’n hè cas, e ath mes següent lo destine coma regent o rictor de Gabassa, ena comarca de La Litera, pròp de Purroi, qu’es aranesi sabem a on ei, ja que i passam soent quan vam tà Lhèida, era rècta de Purroi, se’n ditz. Abans eth pòble ère naut en serrat, ara reedificat baish ena lana.

Ua des causes admirables qu’auie Mn. Condò ei que quan arribe en un pòble en ua comarca naua, volie conéisher ara gent, es sues costums, era sua cultura, era sua istoria, es sòns problèmes. Tres ans demorèc en Gabassa, un temps cuert, mès long de trabalh. Ath delà dera sua dedicacion coma capelhan, qu’explique enes sues 10 cartes ath Dr. Lino, eth sòn conselhèr se trape qu’ aquíu, en Gabassa, parlaven un català damb fòrça variants pròpies en sòn vocabulari, e ua prononciacion pròpria. E coma que portaue en sòn ADN er interès pes lengües, recuelh paraules, explique coma ei era sua prononciacion. Hè un escrit e lo envie tara revista deth *Centre Excursionista de Catalunya*. D’aguesta Institucion se hec sòci e delegat. Envie tanben ues legendes de Gabassa, e damb eres: “Tradicions i costums dela Vall d’Aran”: pòbles desapareishudi en Marcatosa: Sant Vicenç de Vilac, Sant Julià, Sant Germés. Dempús costums dera Val d’Aran: Ès tabernèrs, es calhauaris, era hèsta de sant Vicenç des estudiants, es huecs de sant Joan, eth pan senhat, tot açò escrit en catalan. De Gabassa escriu sus “Era Brama” (eth calhauari), e “Els acataments”.

Referent ara Brama escriu segontes es variantes en paraules e prononciacion. Liegi un bocin, quan es gojats deth pòble demanen ua quantitat de sòs ath nòvi que ven de dehòra: *“No se si será verda azo que tu dius, que el Tonyo no ti una perreta al bolsó? Pus azo si qu’es raro... Pus antes volevem zincha pezetes, are els mozos estem casaz, ne volem deu.”*

Guanhe prèmis cada an enes hèstes literàries de Lhèida En ua des sues cartes ath Dr. Lino li ditz, tara hèsta literària qu’an convocat en la Seu: *“E engegat tres poesies, a veure si alguna em será premiada”*. Se queishe que siguen pògui es que presenten es sòns trabalhs, maugrat ditz, qu’a sabut que son 60; non ère un nombre petit.

Cuede tanben eth patrimòni; parle des roeines deth monestir de Vilet apròp de Gabassa: se da compde qu’es pagesi trèn pèires trabalhades entà rehèr es parets des sòns camps, e un pren era tèrra deth cementèri entà portar-la entath sòn camp. S’aconselhe d’un capelhan vesin e damb eth permís deth bisbe i met remèdi. Tath praube pagés, qu’a prenut era tèrra, tròbe rasonable que non i torne sonque es uassi.

S’encuede deth rictor vielh de Gabassa e deth rictor de Purroi, que s’a retirat en Gabassa, tà que non les manque era ajuda economica. Ajude e recomane a estudiants praubi entà que poguen estudiar, e eth madeis les prepare. Tres ans Mn. Condò demorarà en Gabassa damb tota era sua familia, que i a baishat de Montcorbau: es sòns pares, era germana veuda, damb dus hilhs petits, era germana petita Isabèl, 20 ans; 7 persones, des qué, coma ditz ath Dr. Lino, s’a de sénter responsable. En Montcorbau s’auie cremat era casa. Èren en Gabassa ua isla aranesa.

Dempús de tres ans e tres mesi, Mn. Condò se’n va tà Moror dera Conca. Explique en ua des sues cartes. “An vengut de Pont de Montanyana cinc montures o cavalheries, entà porta-me es causes: es sòns pares ja grani, es dus nebodets petits, es sòns libres, e se’n van pes camins dera Ribagorçana e deth Montsec entà Moror; un dia ben long de camin. En Moror i demorarà nau ans, es ans de plenitud dera sua vida, 29-38 ans. quinze cartes sauvam escrites ath Dr. Lino. Domatge qu’et sòn confident morís as cinc ans d’èster Mn. Condò en Moror. Aquíu serà coneishut coma eth “Poèta de Moror”; 60 ans dempús, auia entenut aguesta referéncia, ena Conca de Tremp, en parlar de Mn. Condò.

Coma hec en Gabassa, s’interèsse pera istòria e cultura deth lòc a on va a viuer. Pròp de Moror, a uns 4 quilòmetres i é er antic monestir de Mur, era sedença des comdes de Pallars, damb era sua grana tor, qu’ei vedible quan passam pera carretèra de Terradets o de Lhèida. Aquíu i auie un ric archiu istoric. Mn. Condò s’i interèsse e demane permís entà emporta-se’n documents entà casa entà prener-ne còpia, e non auer d’anar e vier cada dia. Volie escriuer era istòria deth Pabordat de Mur. Documents transcrits que se sauven ara en hons reservat de manuscrits dera biblioteca Nacionau de Catalonha, que puguí consultar. Un trabalh

de Mn. Condò ben meritòri, ja qu'es documents originaus sigueren cremadi ena guèrra der an 1936. Tanben i a uns apunts manuscrits entà escriuer era istòria dera Seu d'Urgell.

Aquiu en Moror escriu legendes o costums deth Pallars: "Flors velles", "Sant Miquel del Congost", "La cova d'òr", "Vila-de-Nou", que li publiquen en *Centre Excursionista de Catalunya*. Va prenent part enes hèstes literàries, guanhant prèmis. Ua des sues poesies, "La festa de l'Acadèmia", la dedique ath sòn amic poèta, Antoni Busquets, premiat soent enes Jòcs Floraus de Barcelona. Soent dedique poesies tàs sòns amics e que non coneishem.

En Moror, coma ditz eth madeish: "Entà recreacion espirituau sua", escriu ues reflexions o meditacions sus era vida cristiana, sus es sues vertuts. Li aconselhen que sigue publicat, ac harà en Salardú, aurie mès mieis economics, ei eth libre "Escuela de perfeccion sacerdotal", que serie apreciat pes capelhans. Non ei un libre facil de liéger ja que reflectís, en sòn estil e contenguts, era espiritualitat de finaues deth S. XIX. Coma è dit, non publique eth libre quan ère en Moror. Ditz en ua des sues cartes, en tot planher-se dera sua manca de sòs. «*Miri si estic apurat, qu'em vendria els diplomes i medalhes per les meves poesies, mès no sé a qui*». Aquiu se preocupe des praubi; des pares d'un mossen, hilh de Moror qu'ac passen mau e d'estudiants praubi qu'an d'anar a estudiar.

En miei de tot eth sòn trabalh literari non descuedaue eth servici ara gent, apariar es glèises, celebrar es hèstes, eth servici as praubi, as auti capelhans, damb es problèmes qu'explique enes sues cartes, sustot un problèma que lo hec a patir fòrça, ja qu'un caperan non l'acuelhec ben.

Enes sues cartes ath Dr. Lino, ei sincèr, exigent enes sues demanes, mès tostemp, quan acabe era carta aubedient ath sòn superior, fòrça viatges damb ua fina ironia. Atau, en ua carta auie demanat permís entà benedir ua campana naua entara vicaria d'Alzina e non li arribaue, e ditz. «*Faci el favor d'enviar la llicència que he demanat per beneir la campana d'Alzina. Los d'aquest poble estan que trinen. Els del poble van enviar un propi per a buscar el permís a La Seu, i se'n va tornar sense la llicència, només amb l'aigua per beneir-la.*» Ei a díder, damb es mans ena pòcha, d'aigua ja n'i auie en Alzina.

Er an 1905 era parròquia de Gessa, rèste vacant. Era sua mair, de Mont, auie morit en Moror; ven tà Gessa damb eth sòn pair, era germana veuda e era neboda Solita, er aute nebot torne tà Vilac, damb 15 ans, mès morís er an següent.

En Gessa se trape damb era sua lengua que li parle era gent. Ara seguida se met en contacte damb era "Escolo deras Pirineos", qu'auie fondat un an abans Bernard Sarrieu, de qui serà un gran amic. Ada eth demanarà ajuda enta potenciar e dar a conéisher era lengua aranesa e la començarà a escriuer. Escriuerà un vocabulari aranés, qu'er "Institut d'Estudis Catalans li vò publicar. Ei nomenat "Acadèmic adjunt de la Lengua Catalana".

Seguirà escriuent tanben en lengua catalana e castelhana. De quan ère en Salardú sauvam ueit legendes-istòries dera Val d'Aran que titole "Cantos al Valle de Aran" e que li son publicadi en diari "La Prensa" de Lhèida er an 1913. Tanben ua istòria sus era Mair de Diu deth Pilar. Encara se van trobant escrits de Mn. Condò en diuèrsi lòcs. Er amic Tònho Castet, de Vilamòs, mos hè un bon trabalh ena sua jubilacion cercant enes archius de Lhèida.

Auem de parlar deth tàndem Joan Coromines e Mn. Condò. Quan revirèrem ar aranés era Missa er an 1975, damb Mn. Joan Caseny e quauqui aranesi, li portè eth trabalh tà que ne hesse ua critica. Siguec fòrça atent ara mia visita, parlant-me en aranés, e ben lèu mos envièc sies planes damb eth sòn judici e conselhs entà escriuer en aranés. En dar-me a conéisher coma caperan aranés de seguida me parlèc de Mn. Condò e dera sua neboda Solita. Eth non arribèc a conéisher-lo, ja que venguec tara Val d'Aran 3 o 4 ans dempús dera mòrt de Mn. Condò, mès li parlèren deth trabalh de Mn. Condò damb er aranés, e li interessèc fòrça, ja que quan presente en Madrid era sua tèsi doctorau, er an 1928 parle de dus escrits de Mn. Condò:

1- "**Qüestionari de Mn. Condò**", qu'auie enviat ar Institut d'Estudis Catalans, ditz atau. "qu'envià a la secció filològica de l'Institut d'estudis catalans, responent als questionaris (omplerts copiosament i amb gran estudi i intelligència) del projectat Diccionari Català de dialectes, que preparava la Secció Filologica."

2- Dempús envièc un "**Esbós de Gramàtica**", en bona part de morfologia, ei a díder variants des paraules, masculin, fememin, plurau singular o foncion des paraules ena sintaxi.

Aguesti dus escrits son tanben ua aportacion ara sua tèsi presentada, coma è dit, er an 1928. Mès era dusau edicion dera tèsi de Coromines, der an 1990, "**El parlar de la Vall d'Aran**", eth sòn estudi dera lengua ei fòrça ampliat. Me didec que trabalhèc dempús damb uns 18

caiers, qu'era neboda de Mn. Condò li auie deishat, un vocabulari de 1400 paraules, que Mn. Condò auie recuelhut e analisat e des qué Coromines ne preneç còpia. Quan per motiu dera guèrra Coromines s'exílie en Argentina e dempús en Estats Units, entà non perder-se, torne es caiers ara neboda. Enes ans 50 torne der exili e s'interèsse de nau peth vocabulari de Mn. Condò; era neboda li ditz que les auie entregat en un archiu de Lhèida, mès non sap quin. Pensant que podien èster enes archius dera Acadèmia Mariana, damb qué Mn. Condò auie trabalhat, i anè a campar, mès i a fòrça papèrs que non son classificadi e non se sap aquerò que i a.

Er an 1990, Joan Coromines publike era dusau edicion dera sua tèsi doctorau, **“El parlar de la Vall d’Aran”**, fòrça milhorada se la comparam damb era prumèra, En aguesta dusau cite fòrça soent a Mn Condò, e en exòrdi dera òbra met eth nòm de dues persones que l'ajudèren: Hermenegild Escudè, de Bossòst, me semble qu'ère avocat, e Josep Pont, de Gessa, e ara seguida met: *“A la memòria i exalçament de Mossen. Josep Condò, de Montcorbau, inspirat poeta i fillòleg per amor, que llegà a aquesta obra copiosíssims escrits”*. Ua laudança fòrça significativa.

Hèta aguesta referéncia ath tàndem Condò-Coromines, parlem ara mès dirèctament deth trabalh de Mn. Condò damb era lengua aranesa mès enlà de çò qu'auem dit. En arribar en Gessa pren ua relacion de grana amistat damb Bernard Sarrieu, que hège un an, 1904, auie fondat “Era Escolò dera Pirineos” entà validar era lengua gascona. En aguesta relacion ve ua escadença tà dar a conéisher era lengua d’Aran.

Mn. Condò ac expressarà en forma poetica, dident ara lengua gascona:

*“Dauris-me es Jocs Floraus, germana mia,
e dèisha-me-i hè enténer quauque cant
S’ac hèges, òh!, que gròssa me’n haria
de poder anar damb tu, d’aué endauant”*.

Eth nòste poèta è a parlar ara lengua. Ac ditz atau en uns jocs floraus:

*“Jo sò ua nimfa que hè ben pòga estona
qu’è baishat dera fresca Val d’Aran,
tà demanar ara brava gent gascona
que me daurisque es jòcs floraus d’enguan»*.

Ei inspirat Mn. Condò quan hè a parlar ara madeisha Garona quan passe

eth Pònt de Rei e arribe ena Gasconha.

*“Quan parlar ara gent enteni,
tot eth mèn amor les dongui
e contenta entre eri estongui,
e les comenci a parlar:
Mentre jo serè Garona
eth gascon non morirà”*.

Era relacion damb Gasconha serà constanta e aqui u sauvaràn es poesies e trabalhs en pròsa que i enviaue. Non podem deishar d’arregraïr ath matrimòni Ponsolle, que desnishèren e cerquèren tot çò que Mn. Condò les auie enviat, publicat en libre “Era Isla des diamants”. Trabalhs en poesia, teatre, condes, costums, tamb es novèlles: “Era Isla des diamants”, e “Sang nòble, sang deth pòble”. Era publicacion deth libre siguec eth compromís que Bernard Sarrieu auie prenut damb Mn. Condò, que li serien publicades es sues òbres en aranés se reviraue ath castelhan era grana Òda de mès de 32.000 vèrsi que Bernard Sarrieu auie escrit titolada “Era Pireneido”. Ua òbra imaginària, plea de fantasia, dera conquèsta des Pirenèus pes romans. Mn. Condò ne poguec revirar uns 1600 vèrsi. Ena darrèra carta qu’escriuec enes Banhs de Tredòs, a on auie anat entà cercar salut, li ditz: *“Eth vòste trabalh s’a endarrerit a mès non poder. Non me senti damb forces entà acabar-lo, ja s’aurà acabat era mia mission enes letres”*. Eth matrimòni Ponsolle complic era promesa de Sarrieu.

Ath delà der aranés, Mn. Condò non deisharà d’escriuer en catalan e en castelhan, e de guanhar prèmis en Catalonha. “Noguera Palharsa”, “Cançon dera Garona”, “Era Val d’Aran”, “Sant Josep Oriol”, “Les dues ciutats”, “Eth mistèri deth Portilhon (desconeishut), “Er darrèr cant der om”, de Bossòst, (inacabat)...Quauqu’uns des sòns escrits se van trapant encara. Sabem que guanhèc un prèmi en un concors literari en Palamòs, dam era poesia “Poema d’Amor”. Escriu tath diari, “Prensa de Lérida”, en diuèrses edicions: “Cantos al Valle de Aran”, 8 legendes o istòries. Escriu tanben ua istòria sus eth Pilar de Saragossa.

Er an 1915 presente enes Jòcs Floraus de Barcelona eth son poèma “Era Maladeta”, escrit en aranés, ei laudat damb un prèmi extraordinari. A ua semblança damb eth Canigò de Verdaguer, enes sòns protagonistes, que recorren eth Pirenèu en ua carròça voladora. Verdaguer damb eth cavaller *Gentil* e era dama des hades *Flor de Neu*, e Mn. Condò, damb eth gegant *Cordhèr* e eth pastor e damb era reina de Beret, *Blancafú*, a qui entenem a cantar:

*"Tà tota era vida te voi tà cunhèra
flairosa montanha, bèth plan de Beret!...
Quan a tocar entenes era ora darrèra,
te voi peth mèn lhet."*

Quan un lieg era poesia aranesa de Mn. Condò non i a tostemp era expression polida deth catalan a on era riquesa deth vocabulari ei grana. Er aranés, tara poesia de Mn. Condò, quauque viatge semble que se trape limitat; ena manèra d'expressar-se ei coma presoèr des pòques paraules o sinonims qu'a er aranés tara expression poetica, me semble a jo.

E acabi damb uns vèrsi deth nòste poèta, revirant ua Òda deth poèta latin, Oraci a Mecenes. Mecenes, patrici roman, qu'auie ajudat a Oraci e tanben a d'auti escrivans joeni. Mn. Condò se ve poèta en dues lires, dues lengües: era aranesa e era catalana, aguesta l'a ajudat a èster poèta, coma un Mecenes, ditz:

*Tu ès Mecenes, lengua catalana,
jo era lengua aranesa, ta germana.
Sò eth poèta que non me morirè,
ja que soleta anar peth mon non sabi.
e mentre de hèr-me fôrta e grana acabi,
da-me era man, e atau non queirè.*

...
Mn. Condò auie vision de futur. Vedec que Catalonha auie d'ajudar-mos. Aguesta vision de futur se ve tanben ena sua novèlla "Era Isla des diamants", a on imagine luenh ua Val d'Aran naua, damb mès de cinc mil aranesi que n'auien marchat a darreries deth s. XIX e tornarien, entà hèr rica era Val d'Aran, damb un tunèl que mos dauririe ath mon, mès enlà des montanhes. Sonque ua referéncia ara dusau novèlla: "Sang nòble, sang deth pòble" a on i vedem qu'eth valor d'ua persona non ei eth dinèr senon era riquesa der amor.

Coma ère Mn. Condò? Enes sues cartes i trapam ua persona intelligente, ordenada, tostemp respectuosa, toleranta, dubèrta ath mon des sòns dies. Jamès ua paraula dura contra bèth un que lo hec a patir. Metem un exemple: Dus viatges l'acusèren d'apropar-se as idees liberaus. Eth Liberalisme non ère massa ben vist pera Glèisa. Hège massa pòc qu'auie agut lòc era Desamortizacion; damb era auien desapareishut bens e institucions dera Glèisa. A Mn. Condò l'acusen, en Moror, de hèr-se o visitar familhes liberaus. Eth se defen en díder que son familhes damb valors cristians. En Salardú l'acusen que publiquèsse es sòns escrits en

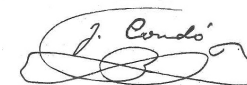
un diari liberau; eth ac desmentís, dident ath Bisbe, que mès lèu ère un diari conservador. Fin finau les ven a díder a toti aquera dita populara:
"Mès mosques s'agarren damb mèu que damb hèu".

Mn. Condò morís en Bossòst, ac rebrembam enguan. Ditz era partida de defuncion, que 29 caperans l'acompanhèren. Pensi que non toti serien dera Val d'Aran. I aurie caperans dera Gasconha, que lo coneishien, capelhans gascons, que tanben trabalhauen eth reneishment dera lengua gascona.

"Mission complida" auem titolat aguesta charrada, mission en qué Mn. Condò se comprometec. Nosati complim damb eth déuer de rebrembar-lo, as cent ans dera sua mòrt. S'a rebrembat ath long des ans, d'ençà dera sua mòrt. Ja er an 1925 en ua setmana literària de Les, er an 1968 metent ua placa ena sua casa de Montcorbau. Er an 1982, quan eth bisbat declare a Mn. Condò persona illustra dera Glèisa d'Urgell; er an 1991, recebent un aumenatge en Bossòst, e dignificant era sua hòssa. Er an 1999, ena catedrau de Sant Bertrand de Comenge, per part dera Acadèmia Lacaze de Luishon. Eth Conselh Generau d'Aran l'a rebrembat cada an damb un Concors Literari que pòrte eth sòn nòm e que motive as nòsti estudiants a escriuer en aranés.

Eth parle deth poèta que non morirà, coma dident-mos qu'er aranés tanpòc morirà.

Eth complic ua mission e nosati sajam de complir damb eth.

Mn. Jusèp Amiell Solé

Neishec en Garòs, as de Matevet, eth 18 d'abriu de 1930.

1940-1954 Estudis en Seminari dera Seu d'Urgell

1954 Rictor en Llavorsí

1956 Rictor de Conques e Figuerola

1962 Rictor de Linyola

1964 Director espirituau, Seminari Urgell

1973 Rictor de Bossòst

1977 Rictor de La Pobla de Segur

1991 Rictor de Vielha, archiprèst Val d'Aran

2004 Prèmi "Lengua Viua"

2005 Jubilacion. Adscrit ara parròquia de Vielha

2010 Medalha d'Aur, Conselh Generau d'Aran

2011 Canonge emerit, Bisbat d'Urgell

2013 Creu de Sant Jordi, Generalitat de Catalunya

Escrits en aranés

Nau Testament

Leccionaris liturgics

Istòria dera Glèisa en Aran

Garòs, 100 ans endarrèr

Collaboracions en "Tèrra Aranesa"

